

TÍZ KICSI ESZTERGÁLYOS

Tíz kicsi esztergályos? Nem: a tíz fiatal esztergályosból álló szekszárdi brigád feltűnést keltő közös hirdetést adott föl: állást keresnének. Déri János riporter és Kökényessy Ferenc rendező (Ne) ... *adj fel egy hirdetést!* című televíziós dokumentumfilmjében csöndesen sorolják különös gesztusuk okait. A fegyelmiket: egyikük azért kapta, mert nem hajtott végre hibás technológiai utasításokat, a másik mert (kétséggkívül vaskosan) megfenyegette munkahelyi vezetőjét az akadozó szerszám- és anyagellátás, meg a rossz szervezés miatt. Szeretik a szakmájukat és büszkéek a szaktudásukra. De ha látják „a munka végét”, ha másnapra, harmadnapra nem marad tennivalójuk, nem érdemes „hajtani”, mondják. Fegyelmivel különben sem lehet esztergálni, szögeznek le, csak jó szerszámmal, jó technológiával. Megemlítik a szakszervezeti iroda vörös szőnyegét, amelyről olajos cipőjük miatt leparancsolták őket. Az ifjúsági parlamentet, amelyen ketten is fölszólaltak ugyan, ám csak „sematikus választ” kaptak gondjaikra. Általában nem hallgatják meg az embert, vélik, vagy csak meghallgatják.

A tíz fiatal, a brigád — úgy érezte, hogy a munkahelyi demokrácia megszokott, bevett eszközei elégtelenek, és kollektív rossz hangulatának kifejezést adott. Jobb lehetőség híján: apróhirdetésben. Nem

biztosak abban, hogy helyesen cselekedtek, de azt határozottan állítják, hogy csinálniuk kellett valamit. Kár, hogy a filmből nem derült ki, végigjárták-e valóban a panasztevés intézményes fórumait, mert a bepanaszolt illetékeseket a riporter nem szólaltatta meg.

Tény viszont, hogy a brigád ma is a régi munkahelyén dolgozik. Nem találtak helyet, mint mondják, és a közvetlen főnökük a hirdetés óta rendszeresen megbeszéli velük a munkát. „Rendes” — minősítik. Az üzemben némi rosszallással „a hirdető tízek”-ként emlegetik őket. Az igazgató is, aki fiatalember letére öreges, lekezelő megbocskátással beszél „izgágaságukról”, a „feltűnési vágyról”, amiben indítékukat látja; meg a munkaesztétikai döntőbizottság elnöke is, aki csupán csinynek tekinti az egész ügyet. Noha mindketten tudják — és megerősíti néhány szóban egy szakszervezeti meg egy KISZ-vezető is —, hogy a hirdető brigád „rossz hangulata” nem kirívó jelenség az üzemben, s hogy a hirdetés csak a valóságos belső problémákat jelzi, mégis feltűnően bosszankodnak a nyilvánosság miatt. Mintha nem is a tíz fiatal esztergályos „feltűnési vágya” ingerelné, hanem inkább a saját *eltűnési vágyuk* vezérelné őket: vonakodva mondanak véleményt. És ez mindenestre hitelesíti a brigád tagjainak szavait.

Tíz kicsi esztergályos elindult. Nem mentek el más munkahelyre, pedig nyilván ez volt az eredeti szándékuk. És egyszerűbb, kényelmesebb, szokásosabb is lett volna, föl sem tűnik. De mert egyetértettek az okokban, egyetértésüket ki is fejezték.

Kiléptek a szokásos keretek közül, új — szociológiai műszóval: informális — megoldást kerestek a munkahelyi demokrácia képletére. És ez — mindenképp méltó a rokonszenvre. Ha rajtam múlna, nagy eredményként számítanám be nekik a szocialista brigád címért folyó versenyben. Mert a demokrácia nálunk még mindig ünnepi szólamnak számít inkább. S mert aligha van nehezebb dolog, mint „demokráciásdit játszani” jólmisemt emberek hétköznapi közegében, X szaktárs és Y elvtársnő véleményével dacolva, Jani bácsi atyai és Mari néni anyai jóindulat diktálta, szelíd fenyegetései, barátok, haverok szemhunyoritón cinkos vagy legyintő-lemondóan cinikus „Ugyan hagyj már!”-jai között. De ez a játék, és ennek a játékszabályai, azt hiszem, manapság mulaszthatatlan lecke mindenki számára. Ezért tartom elgondolkodtatónak a film végére vágott másik hirdetést, melyben egy másik szekszárdi üzem asztalosbrigádja keres — „Heten vagyunk” jelíggel — új munkahelyet. Hét kicsi asztalos?

VARJAS ENDRE